

KUSTOŠIJA

KULTNO MJESTO
HRVATSKOGA
BICIKLIZMA

DOBROM
JEFTINOM
OBUCOM
Rata

KATALOG IZLOŽBE

NAKLADNIK Muzej grada Zagreba • ZA NAKLADNIKA Vinko Ivić • AUTOR TEKSTA Zdenko Jajčević
LEKTURA I KOREKTURA Marina Smokvina • GRAFIČKO I LIKOVNO OBLIKOVANJE KATALOGA Miljenko Gregl
REALIZACIJA **LASER**plus d.o.o. • NAKLADA 300 primjeraka

IZLOŽBA

AUTOR KONCEPCIJE IZLOŽBE Miljenko Gregl • LIKOVNO OBLIKOVANJE IZLOŽBE Ivan Ružić
Izložba je realizirana u suradnji s Hrvatskim športskim muzejem i knjižnicom Vladimir Nazor
TEHNIČKA IZVEDBA Damir Živko, Ivica Živko, Tihomir Stančec, Stjepan Bogec

MGZ
MUZEJ GRADA ZAGREBA

Zagreb, 2001.

KUSTOŠIJA

KULTNO MJESTO HRVATSKOGA BICIKLIZMA

Prvi bicikli u Zagrebu pojavili su se krajem šezdesetih godina 19. stoljeća dok je prva biciklistička organizacija *Prvo hrvatsko društvo biciklista* utemeljena 1885. godine (prva biciklistička utrka priređena je na Zrinjevcu 29. lipnja 1886. godine). Devedesetih godina 19. st. biciklizam je najorganiziraniji i najmasovniji šport u Zagrebu. U početku, natjecanja su se održavala isključivo na trkalištima. Prvo biciklističko trkalište izgradio je 1891. godine Hrvatski klub biciklista *Sokol*, na današnjem Rooseveltovom trgu, a *Prvo hrvatsko društvo biciklista* izgradilo je 1895. godine trkalište na Koturaškoj cesti. Prva cestovna utrka od Zagreba do Petrinje održana je 14. kolovoza 1892. godine. Početkom 20. st. u Hrvatsku je, predvođen nogometom, prodro tzv. moderni šport. Nogomet je od biciklizma preuzeo aureolu najpopularnijeg zagrebačkog športa. Najbolji zagrebački biciklisti prije Prvog svjetskog rata bili su Franjo Gregl i Milan Meniga. Njihovi se uspjesi kasnije nisu ponovili. Oni su pobjeđivali na utrkama u konkurenciji najboljih europskih vozača.

U međuratnom razdoblju u Zagrebu djeluje nekoliko biciklističkih klubova: Hrvatski klub biciklista *Sokol*, Zagrebački biciklistički klub *Orao*,

Prvi hrvatski Građanski športski klub, Sport klub *Željezničar* i Prvi hrvatski koturaški klub. Popularna su cestovna kao i trkališna natjecanja. Trkalište *Črnomerc* nalazilo se na mjestu današnje tvornice »Rade Končar«. Kad se 1928. godine na tome mjestu počela graditi tvornica *Simens* u Trnju je 1932. god. izgrađeno novo trkalište - *Miramare*. Na oba su trkališta, osim biciklističkih utrka, organizirana i natjecanja u motorizmu, automobilizmu i konjičkom športu.

Prva utrka za državno prvenstvo održana je 21. rujna 1919. godine, na cesti od Celja do Zagreba. Pobjedio je Josip Pavlija, biciklistički mehaničar iz Kustošije. Ta gradska četvrt bila je, između dva svjetska rata, centar ne samo hrvatskog već i jugoslavenskog biciklističkog športa. Iz Kustošije potječe većina naših najboljih biciklista. Pavlija je 1920. i 1921. godine osvojio Cestovno državno prvenstvo. On nije bio samo vrstan vozač, već je odgojio i brojne druge poznate bicikliste. Tako je jedan od najboljih hrvatskih biciklista, August Prosenik, započeo svoju športsku karijeru u Hrvatskom klubu biciklista *Sokol* u kojem je Pavlija bio tehnički vođa. Prosenik je više puta osvojio državno prvenstvo. Uspješno je nastupio na Olimpijskim igrama u Berlinu 1936. godine. Pobjednik je prve hrvatske etapne biciklističke utrke *Kroz Hrvatsku i Sloveniju* 1937. godine. Pobjedio je na

Utrka veterana prigodom otvorenja trkališta u Črnomercu, 1926.

Start utrke za prvenstvo Zagreba 1937. g. ispred gostionice Štrban

utrci *Oko Rumunjske* (1946.) i u prvom dijelu *Utrke mira* od Praga do Varšave (1948.). Iz Kustošije su i vrsni vozači, Josip Šolman i Emil Osrečki. Josip Šolman pobijedio je u dvije etape utrke *Trst - Varna* a 1945. bio je cestovni prvak Hrvatske. Emil Osrečki je bio prvi u cestovnoj vožnji na državnom prvenstvu 1950. godine. Stanovnici Kustošije budno su pratili aktivnosti i uspjehe biciklista. Mnogi su ih željeli poznavati, nalaziti se u njihovom društvu ili biti u prilici počastiti poznatog biciklistu. Cestovne utrke su se mahom održavale u zapadnom dijelu grada, a start ili cilj nalazio se u doljnjem dijelu Ilice. Kultno mjesto biciklističkih događanja bila je gostionica *Štrban*. Danas je u toj zgradi u Ilici br. 289 lokal poduzeća *Lovački rog*. Veliko zanimanje za biciklizam u Kustošiji potaklo je osnivanje Koturaškog i športskog kluba *Orijent*. Klub je osnovan 16. travnja 1939. godine u Ilici na današnjem broju 331. Tehnički referent kluba bio je poznati zagrebački biciklist Ivan Penčev. U klubu je djelovala i ženska sekcija. Klub je organizirao utrke u Sv. Nedelju, Samobor i Tuheljske toplice. Klupske zabave priređivane su u vrtu gostionice *Perić*. Danas je to zgrada u Ilici 303. Burne zabave uz ples, tombolu, šaljivi zatvor i druge atrakcije trajale su do zore. Prihod sa zabave koristio se za nabavku športske opreme. Bicikle i rezervne dijelove nabavljali su sami članovi. Tek nakon dokazane kvalitete klub je najuspješnijima plaćao dio troškova.

O popularnosti biciklizma u prijeratnoj Hrvatskoj svjedoči i sprovod posmrtnih ostataka Franje Gregla u Zagrebu. Njegove kosti su, na inicijativu biciklista, 1939. godine prenesene iz slovenskog Komena, gdje je kao pilot poginuo 1916. godine i uz najveće počasti pokopane na Mirogoju.

U međuratnom razdoblju pripadnici radničke klase nisu imali mnogo prilika za društvenu afirmaciju. Biciklizam je bio jedna od rijetkih. Zbog opće popularnosti, mecene biciklističkog športa bili su industrijalci, obrtnici i ugostitelji. Život dobrih vozača bio je izuzetno težak. Nakon mukotrpnog osamsatnog rada, slijedio je naporan, višesatni trening. Utrke su se vozile isključivo nedjeljom. Promet se za vrijeme utrka normalno odvijao. Vozilo se bez ikakve pratnje i bez okrijepnih stanica i radio veze, s malim brojem sudaca. Sami vozači bili su i mehaničari i liječnici. Sudari s gledateljima i stokom bili su česti. Za sav taj silno uloženi trud i napor dobivao se lovor-vijenac, neki skroman praktični predmet i eventualno slava.

Zdenko Jajčević

